

Verkiezingen – maatregelenpakket

Het komend halfjaar zijn er drie verkiezingen voorzien:

- 21 oktober 2020 eilandsraad Sint Eustatius
 - o (inmiddels plaatsgevonden met opkomst van 76,87%)
- 18 november 2020 herindelingsverkiezing in nieuwe gemeente Eemsdelta (Appingedam, Delfzijl, Loppersum) en in Boxtel, Vught, Oisterwijk (ivm splitsing gemeente Haaren).
- 17 maart 2021 Tweede Kamer

Maatregelen

Voor alle verkiezingen geldt:

Kader dat de minister op 1 september heeft afgekondigd aan de gemeenten op basis van RIVM-advies. Het gaat om maatregelen ten aanzien van het houden van 1,5 meter afstand tussen kiezers en stembureauleden, ventilatie, hygiene, gezondheidscheck, persoonlijke beschermingsmiddelen, en communicatie/voorlichting.

Voor de herindelingsverkiezing en de TK-verkiezing bevat de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 (in behandeling bij EK) de volgende maatregelen:

- o De wet maakt het mogelijk om op een aantal onderdelen nadere regels te stellen, bijv. over maatregelen in het stemlokaal (zoals kuchschermen op de tafel van het stembureau of een mondkapjesplicht in het stemlokaal). De gezondheidscheck is de eigen verantwoordelijkheid van de kiezer. Een actieve check (vragenlijst) vindt wel plaats bij stembureauleden en kiezers die hulp nodig hebben.
- o Het stembureau krijgt er taken bij: bij de ingang staat iemand die de kiezers ontvangt en vraagt de handen te desinfecteren en om de afstands- en hygiëneregels te respecteren. In het stemlokaal zelf zijn ook hygiënemaatregelen van kracht (o.a. schoonmaken potloden, stemhokjes).
- o Het minimumaantal stembureauleden wordt verhoogd van 3 naar 4.
- o Gemeenten kunnen stemlokalen aanwijzen in bijvoorbeeld zorginstellingen, die alleen toegankelijk zijn voor de bewoners/bezoekers van die instellingen).
- o Stembureaus die zitting hebben op een locatie die te klein is om op 1,5 meter te tellen, kunnen elders tellen.
- o Het aantal volmachtstemmen dat een kiezer maximaal mag uitbrengen, wordt tijdelijk verhoogd van 2 naar 3.
- o Het schriftelijk volmachtbewijs kan langs elektronische weg worden aangevraagd en verstrekt.
- o Politieke partijen die voor het eerst meedoen aan de verkiezing, krijgen meer tijd om ondersteuningsverklaringen te vergaren (was: 2 weken; wordt: 4 weken).

De laatste drie maatregelen treden alleen in werking bij de TK verkiezing.

Voor de Tweede Kamerverkiezing is een tweede spoedwetsvoorstel in voorbereiding dat onder meer regelt (wordt aan Kamer gecommuniceerd in Kamerbrief eind oktober/begin november):

- o Een vorm van briefstemmen voor kwetsbare kiezers
- o Een vorm van vervoegd stemmen in het stemlokaal voor 1-2 dagen (bedoeld voor kwetsbare kiezers)
- o Verlenging termijn uitslagvaststelling van 8 naar 13 dagen

Juridische context

- Maatregelen die gelden in het stemlokaal worden voorgeschreven op grond van de ministeriële regeling in het stemlokaal.
- Maatregelen in gebouwen waar stemlokalen zijn gevestigd (zoals registratieplicht en mondkapjesplicht) kunnen alleen gelden ten opzichte van kiezers als deze bij of krachtens de wet (dus door de overheid) zijn voorgeschreven.

- In de aanwijzing voor de noodverordening zit een uitzondering voor de maximale groeps- en gezelschapsgrootte voor bijeenkomsten in het kader van verkiezingen als bedoeld in de Kieswet. Dan betreft het groepsvorming ten behoeve van de kandidaatstellingsprocedure, inrichting van de stemlokalen, de stemming in het stemlokaal (en eventuele wachtrij buiten het stemlokaal van kiezers die aan de stemming willen deelnemen), de stemopneming en de vaststelling van de verkiezingsuitslag.
- In de Twm covid-19 zit een zelfde uitzondering voor groeps grootte voor een verkiezing als bedoeld in de Kieswet

Impact coronavirus op organisatie verkiezingen

De vraag bij de organisatie van de verkiezingen:

- Maken de covid-19 maatregelen inbreuk op de uitvoering van het verkiezingsproces?
 - o De maatregelen die gelden hebben impact op de organisatie van de verkiezing. Dat geldt in het bijzonder voor de maatregelen die beperkingen stellen aan de maximale groeps- en gezelschapsgrootte.
- Hoe zetten we dit af tegen de waarborgen van het verkiezingsproces (toegankelijkheid, transparantie, controleerbaarheid, integriteit, kiesgerechtigheid, stemvrijheid, stemgeheim, uniciteit). Kan een inbreuk op de waarborgen worden ondervangen door een uitzondering voor verkiezingen, of een alternatieve maatregel?
 - o Om bijv. de verkiezingen toegankelijk te houden voor kwetsbare ouderen, is de introductie van briefstemmen gewenst. De waarborg van toegankelijkheid moet daarbij worden afgewogen tegen een extra risico t.a.v. de stemvrijheid en het stemgeheim.
- Is een specifieke uitzondering op de covid-19 maatregelen voor de organisatie van de verkiezing ook verantwoord vanuit gezondheidsperspectief?
 - o Het RIVM is om advies gevraagd te kijken naar de gezondheidsrisico's bij het instellen van grote stemlocaties en locaties waar in grote groepen wordt geteld. Dit advies is bijgevoegd (nog niet openbaar) en zal de minister op korte termijn een standpunt over bepalen (Kamerbrief eind oktober/begin november).

Criteria om bij de organisatie van de verkiezing te hanteren:

- Zijn de waarborgen van het verkiezingsproces nog in afdoende mate te realiseren
- Blijft het veilig voor kiezers om naar het stemlokaal te gaan
- Blijft het veilig voor stembureauleden om hun werk te doen
- Kunnen kiezers naar het stemlokaal komen.

Indien kiezers niet naar het stemlokaal durven komen, zet dit ook de legitimiteit van de verkiezing onder druk. De boodschap 'blijf thuis' staat in zekere zin haaks op het gaan stemmen.